

проведення медичного огляду є закономірною реакцією держави на потребу захисту прав громадян та забезпечення ефективності мобілізаційних процесів у період воєнного стану. Новели законопроекту № 12442 зміцнюють правові засади діяльності ТЦК та СП, підвищують рівень персональної відповідальності посадових осіб, формують правову культуру серед військових службовців та забезпечують баланс між державними інтересами в обороні та конституційними правами громадян. Практична реалізація цих положень сприятиме підвищенню довіри до військово-облікових органів, стабілізації мобілізаційних процесів та утвердженню принципу верховенства права в умовах воєнного стану.

Список використаних джерел

4. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05.04.2001 р. № 2341-14. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.

5. Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо запровадження кримінальної відповідальності за порушення законодавства про оборону, мобілізаційну підготовку та мобілізацію, вчинені керівниками територіальних центрів комплектування та соціальної підтримки, головами та членами військово-лікарських комісій : проект закону України від 27.01.2025 р. № 12442. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/Card/55697>.

Конопельський Віктор Ярославович,
завідувач кафедри кримінального права
і криминології Одеського державного
університету внутрішніх справ, доктор
юридичних наук, професор;
Глінський Олександр Валерійович,
аспірант кафедри кримінального права
і процесу Державного податкового
університету

ВІЙСЬКОВОПОЛОНЕНІ ЯК ОБ'ЄКТИ ПРОТИПРАВНИХ ПОСЯГАНЬ З БОКУ ТРАНСНАЦІОНАЛЬНИХ ВІЙСЬКОВИХ ОРГАНІЗОВАНИХ ЗЛОЧИННИХ ФОРМУВАНЬ

Як свідчить практика, однією з умов, яка сприяє злочинній діяльності російської держави – як суб'єкта воєнної транснаціональної організованої злочинності, є неналежна взаємодія України з відповідними міжнародними організаціями (Північно-Атлантичний Альянс (НАТО), Європейський Союз (ЄС), Рада Європи (РЄ); ін.) та органами (Інтерпол, Європол, Міжнародний кримінальний суд (МКС); ін.), а також низький рівень координованості дій зазначених сил у протидії відкритій військовій агресії, яку розпочала вказана вище держава всупереч міжнародним нормам і приписам на території нашої країни у лютому 2022 року та яка триває до нині, особливо у контексті нелюдського та такого, що принижує гідність, поводження з

військовополоненими українцями, транснаціональних військових організованих злочинних формувань. При цьому, у детермінаційному комплексі причин і умов, що пов'язані з такою протиправною діяльністю зазначених злочинних угруповань, особливе місце займають правові прогалини і колізії, які стосуються даної проблематики [1].

У КК України охорона (захист) основних прав і свобод військовополонених здійснюється шляхом визнання суспільно небезпечними і караними тих діянь, які посягають на вказані об'єкти кримінально-правового аспекту, шляхом закріплення родових (у розділах XIX та XX Особливої частини даного Кодексу) та безпосередніх об'єктів правової охорони, а також порядку кваліфікації таких діянь за нормами Загальної частини цього ж Кодексу (за кримінальні правопорушення, вчинені у співучасті (ст. ст. 26-30); при повторності, сукупності та рецидиву злочинів (ст. ст. 32-34); призначені покарання за сукупністю кримінальних правопорушень (ст. 70) та сукупністю вироків) [2], які, без сумніву, мають застосовуватись до винних осіб з числа транснаціональних військових організованих злочинних формувань.

Більш того, у чинному КПК України та у Женевській конвенції про поводження з військовополоненими визначені процедурні питання захисту основних прав і свобод військовополонених в умовах воєнного стану. Зокрема, у розділі IX КПК мова ведеться і про видачу осіб (екстрадицію) (глава 44), і про кримінальні провадження у порядку перейняття (глава 45), і про виконання вироків іноземних держав та про передачу засуджених осіб (глава 46); ін., що теж варто враховувати при кваліфікації діянь, вчинених зазначеними суб'єктами кримінальних правопорушень [3].

Чинний КПК містить також спеціальний розділ IX-I «Особливий режим досудового розслідування в умовах воєнного, надзвичайного стану або в районі проведення антитерористичної операції», що виступає додатковою правовою гарантією, спрямованою на охорону (захист) основних прав і свобод військовополонених, що виступає однією із правових гарантій запобігання вчинення злочинів транснаціональними військовими організованими злочинними формуваннями щодо військовополонених.

Натомість, у відповідних нормах Женевської конвенції про поводження з військовополоненими до правового механізму з цього приводу та у контексті протиправної діяльності вказаних злочинних об'єднань можна віднести наступні із них:

- а) положення про спеціальні угоди з означених питань (ст. 6 Конвенції);
- б) положення про взаємодію з державами-покровителями (ст. 8 цієї ж Конвенції);
- в) положення про гуманітарну діяльність Міжнародного Червоного Хреста або будь-якої безсторонньої гуманітарної організації

для захисту військовополонених і для полегшення їхнього становища (ст. 9 Конвенції);

г) положення про залучення до процесу дотримання прав зазначених суб'єктів правових відносин інших держав або союзників (ст. 10 Конвенції).

З огляду цього, слід констатувати, що об'єктом охорони (захисту) від протиправних посягань з боку транснаціональних військових організованих злочинних формувань на міжнародному та національних рівнях мають бути військовополонені, які мають статус громадянина України, іноземці чи особи без громадянства, які на законних підставах перебували на території нашої держави до вчинення воєнної агресії росії щодо нашої держави та на визначених у законах засадах були залучені до діяльності Збройних Сил України та інших військових формувань, або були взяті у полон як особи, які перебували на окупованих територіях.

Список використаних джерел

1. Головка В. В. ВАГНЕР. Приватна військова компанія Вагнер. Енциклопедія історії України: Додатковий том. Кн. 1: А–Я / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. НАН України. Інститут історії України. – Кб|d: В-во «Наукова думка», 2021. 773 с. URL: http://www.history.org.ua/?termin=vagner_pryvatna_vijskova_kompanija_vagner.

2. Навроцький В. О. Теоретичні проблеми кримінально-правової кваліфікації: Автореф. дис. ... док. юрид. наук: 12.00.08. Харків: Нац. юрид. акад. ім. Ярослава Мудрого, 2000. 35 с.

3. Вбивали дітей і підлітків у Бахмуті. Росіяни-«вагнерівці» розповіли про свої злочини. Як реагує Україна та Пригожин. BBC NEWS Україна. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/articles/c3grgz37jp7o>

Копотун Ігор Миколайович,

старший науковий співробітник Навчально-наукової лабораторії дослідження проблем забезпечення прав осіб, які постраждали від війни, Навчально-наукового інституту права та інноваційної освіти Дніпровського державного університету внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор

КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО УКРАЇНИ ТА ЧЕХІЇ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ

Кримінальне право України та Чехії мають спільні риси, зумовлені європейською правовою традицією, але також демонструють суттєві відмінності, що впливають із історичних, політичних та правових особливостей кожної держави.

Джерела кримінального права Україна: Основним джерелом є Кримінальний кодекс України (2001), який базується на